

Na Veivosakitaki ni Yavu ni Vakavulewa

E dodonu li meda vakavaletaki taucoko ka tarai keda kece tale ga na vakadrodroi ni wai savasava, kei na tiko bulabula?

- Me vica na kedrai i wiliwili na lewe mata kina palimedi?
- Era na vakauqeti vakacava o ira mera matataki keda e na palimedi?
- E yaga li me dua na matabose ni seneti? Kevaka kina ia me ra digitaki vakaevei?
- Me ra lesi vakaevei na turaga ni lewa kina mataveilewai?

Me Nanumi

Na Yavu ni Vakavulewa vou oqo e na tara e na veiyavu eso e koto ena Yavutu ni Veisau kei na Toso ki Liu (Peoples Charter for Change Peace and Progress) ka sa tutaka voli mai na noda Matanitu.

E vakaliuci kina na vei dusidusi eso ka sa okati raraba tu e vuravura me vinaka. Na vei dusidusi oqo esa lewa na Matanitu me na okati ena noda Yavu ni Vakavulewa ka na sega ni qai vukici:

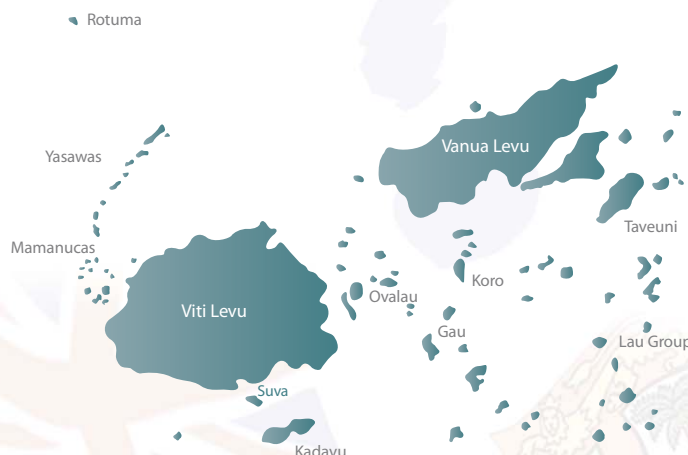
- Dua na tamata, dua na digidigi ka tautauvata kece na bibi ni digidigi yadua;
- E da okati vakatautauvata e na noda dodonu kei na galala me da lewe ni Matanitu oqo;
- Na vakawabobotaki ni digidigi e vakayavutaki ena duidui vaka kawa tamata;
- Na Matanitu e sega ni vakabi ena dua ga na yavu ni rai se vakabauta. (Secular State);
- Na kawabokotaki ni cacacaka ni veivaqumi;
- Na vakatulewa galala ni Mataveilewai;
- Na vakawabobotaki kece ni yavu ni veivakaduiduitaki;
- Na noda matataki vakatautauvata, (proportional representation);
- Me sa yabaki ni veidigidigi na yabaki 18;
- Na veiliutaki vinaka ka rarama.

Na tuvatuva cava ena taurivaki ka na vakaevei na kena dede?

Na cacacaka sa tuvai koto oqo e na taura e 12 na vula. E vinakata na matanitu me sa dua na Yavu ni Vakavulewa vou e na Maji, 2013.

- Me – Jiulai 2012 – vakayacori na vuli ni lewe ni vanua (matanitu kei ira na veisoqosoqo era sega ni qali vakamatani);
- Jiulai- Seviteba 2012 – Soli vakatutu ki na Constitutional Commission;
- Okotova- Tiseba - Volai na i matai ni lavelave ni Yavu ni Vakavulewa mai na Constitutional Commission ka laveti cake yani ki na Constituent Assembly.
- Janueri – Maji 2013 – Na Constituent Assembly ena dikeva vakamatua na i matai ni lavelave, ka vakadonuya me sa vakaturi;
- Maji 2013 – Sa na vakadeitaka na turaga na Peresitidi.

Meda liga vata e na tarai cake ni noda Viti ni mataka me vinaka vei keda kece.

Na i Walewale ni Buli Yavu ni Vakavulewa

A cava na Yavu ni Vakavulewa?

"E na Qaravi Vakaevei?"

"E Vakaevei na Dede ni Noda Veitalanoataka?"

A Cava na Noqui Tavi?

A Cava Me'u Vakaitavi Kina?

Na Veivosakitaki ni Yavu ni Vakavulewa

Na i tukutuku tabaki oqo e nanumi me vukea na noda vakayagataka na noda dodonu kei na galala e na buli ni noda Yavu ni Vakavulewa me da qaravi vakavinaka kina na lewei Viti.

Na i tuvatuva vakaoqo meda kila se cava na Yavu ni Vakavulewa, se cava soti me vakacurumi kina, na noda i tavi kei na sala me da vakaitavitaki keda kina.

Na Cava na Yavu ni Vakavulewa?

- Na Yavu ni Vakavulewa e dua na i vola vakalawa sa tokona na Matanitu ka koto kece kina na i dusidusi kei na lewa me liutaki kina e dua na matanitu.
- Na Yavu ni Vakavulewa e kovuta na noda kauwai vakatautauvata kece ka dusia na i vakarau ni nodra cakacaka na dau veiliutaki e na matanitu kei na lawa virikotori me ra vakatulewa kina.
- Na Yavu ni Vakavulewa sa koto kina na noda gagadre na lewe ni vanua ka vakadeitaka na veika eda vakamareqeta, tatadrataka, vakabauta ka navuca me baleti keda raraba.
- Na Yavu ni Vakavulewa e suitu ni veilawa kece ni noda vanua ka me i dusidusi ki na Matanitu kei keda na lewe ni vanua.

Na Yavu ni Vakavulewa sa i vakadei uasivi ni noda duavata meda tara e dua na Viti vinaka me baleti keda kece.

A cava soti me lewe ni Yavu ni Vakavulewa?

Na Yavu ni Vakavulewa e virikotora na vatavata me buli cake kina na i walewale ni veiqaravi vakamatani me vakadeitaka ni da maroroi ka vakaliuci kina na noda kauwai na lewe ni vanua.

- Na dokai kei na vakaliuci vakatautauvata ni lewe ni vanua.
- Dokai na duidui ni noda i tovo, vakabauta vakalotu kei na noda nanuma.

- Duavata na lewenivanua e na i naki e vakaduavatataki keda.
- Na veiliutaki vinaka, dodonu ka savasava.
- Na veivakatorocaketaki tudei ni rawa ka vakaiyau.
- Na dodonu ni noda rawata na bula torocake vakaitikotiko kei na rawa-ka.
- Na wasei vakatautauvata ni vua ni veivakatorocaketaki me sotavi kina na noda gagadre.
- Na noda kauwaitaki vakatautauvata e na yavu ni noda gugumatua.

E rawa vakaevei meda cau se vakaitavi tale ga e na buli Yavu ni Vakavulewa?

E noda i tavi bibi meda cau e na veisoli vakasama ni kena buli na Yavu ni Vakavulewa me rawa ni rogoci ka kauwaitaki kina na noda gagadre kei na domoda. E dodonu meda tiko e na veivanua kei na gauna e lokuci meda rawa ni cau kina.

E na rawa ni ko ni vakaitavi e na vica na sala duidui.

- Vakaitavi yadudua e na veivosaki meda dui vakaraitaka kina na noda dui nanuma.
- Vakaitavi vaka i soqosoqo vakapolitiki ka sa na ciqomi ni sa nodra cau na lewena.
- Solia na nomuni nanuma kina dua na i soqosoqo tu vakaikoya sega ni qali ki na matanitu me vaka na FWRM, CCF, PCPB kei ira tale e so me ra qai vakasavuya na nomu nanuma ki na Constitutional Commission.
- E rawa ni o qai bulia se vakasamataka eso tale na ulutaga me i kuri ni veilutaga esa volai toka qori.
- Se volavola se kerea mo veitalanoa kei iratou na Constitutional Commission.

A cava na Constitutional Commission?

E dua na matabose e ratou lewena e lewe lima na kena dau e Viti kei vanuatani, me ratou kumuna ka vola na noda vakatutu na lewe ni vanua (okati kina na nomu) me yavutaki e na i dusidusi e koto e na Yavutu ni Veisau kei na Toso ki Liu.

A vakatutu cava soti me'u vakatura e na gauna ni soli vakatutu?

E nomu dodonu vaka lewe ni vanua mo vakatura na i ulutaga ko kila ni yaga vei iko me vakacurumi ki na Yavu ni Vakavulewa. E ka bibi ni ko sa wilika na Yavu ni Vakavulewa ka kila ni sa vakavotukanataki ki na nomu vakatutu.

Oqo e so na i ulutaga e rawa ni ko ni soli vakasamataka kina.

- E da vinakataka li me vakacurumi na noda dodonu ni rawa-ka vakailavo se bula vakaitikotiko e na Bill of Rights meda vakavaletaki taucoko, ka vakadrodroi yani vei keda na wai savasava, tiko bulabula kei na so tale?
- Me vakaevei na kedrai i wiliwili na mata ki na palimedi?
- Era na vakauqeti mai vakaevei na mata vinaka ka yaga me ra matataki keda e na Palimedi?
- E yaga tiko li me dua na matabose ni Seneti – kevaka kina ia me ra digitaki vakaevei?

Na cava na kena yaga se cava me'u vakaitavi kina?

E dodonu ni da lewe ni vanua ko Viti me da vakaitavi kina, ni na yaga vei keda kece.

Oqo e dua na gauna e dolavi kina na noda galala raraba meda bulia e dua na Yavu ni Vakavulewa e rawa ni kauwaitaki kina na noda vakatutu. EdavakauqetimedacauenabuliniYavuvounivakavulewa.

Na Yavu ni Vakavulewa eda na bulia oqo e na tara cake kina na noda matanitu kina veigauna mai muri, vakuasivi vei kemuni, ira na nomuni vuvale ki na veisiga ni mataka.